

PAPER DETAILS

TITLE: OKUL TÜRÜ, AKADEMİK BASARI VE SOSYO DEMOGRAFİK FAKTÖRLERİN SINAV KAYGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

AUTHORS: Ayten TURAN KURTARAN,Ülkü ÜNSAL,Abdulkadir KOCA

PAGES: 213-230

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1952113>

OKUL TÜRÜ, AKADEMİK BAŞARI VE SOSYO DEMOGRAFİK FAKTÖRLERİN SINAV KAYGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Ayten TURAN KURTARAN¹, Ülkü ÜNSAL², Abdulkadir KOCA³

Öz

Sınav eğitimin her alanında zorunlu bir değerlendirme sistemidir ve öğrencilerde baskı oluşturarak sınav kaygısına sebep olmaktadır. Oluşan kaygı öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu çalışmada Trabzon ili Ortahisar ilçesinde bulunan Gazi Anadolu, Trabzon Fen, Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu ve Mahmut Celaleddin Ökten Anadolu İmam Hatip Liselerinin son sınıf öğrencilerinin okul türü, akademik başarı ve sosyo-demografik özelliklerine göre sınav kaygı düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin kaygılarını değerlendirebilmek amacıyla "Sınav Kaygısı Envanteri" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiklerden, Mann-Whitney U, Ki-Kare, korelasyon, regresyon ve doğrulayıcı faktör analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; duyuşsal ve toplam kaygı boyutunda fen lisesi öğrencilerinin, kuruntu boyutunda anadolu lisesi öğrencilerinin puanları daha yüksektir. Çalışmaya katılan kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre; 2 kardeş sahip öğrencilerin daha az/daha fazla kardeşe sahip öğrencilere göre; okul başarısını "düşük" olarak değerlendiren öğrencilerin "orta"/"yüksek" olarak değerlendiren öğrencilere göre kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kaygı ve alt boyutlarında cinsiyet, kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk olduğu değişkenleri ile negatif yönde zayıf bir ilişki varken, başarı düzeyi değişkeni ile pozitif yönlü zayıf bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sınav Kaygısı, Duyuşsal, Kuruntu, Okul Türü, Akademik Başarı, Sosyo-Demografik Özellikler.

JEL Sınıflandırması: I12, I18, I20, I29

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF SCHOOL TYPE, ACADEMIC ACHIEVEMENT AND SOCIO-DEMOGRAPHIC FACTORS ON EXAM ANXIETY

Abstract

The exam is a critical assessment system in all areas of education, and it creates pressure on students and causes test anxiety. Anxiety can negatively affect students' academic achievement. In this study, it was aimed to examine the test anxiety levels of the senior students of Gazi Anadolu, Trabzon Science, Atatürk Vocational and Technical Anatolian, and Mahmut Celaleddin Ökten Anatolian Imam Hatip High Schools in Ortahisar district of Trabzon province, according to their school type, academic achievement, and socio-demographic characteristics. The "Exam Anxiety Inventory" and "Personal Information Form" were used to assess students' anxiety. Used tests are descriptive statistics, Mann-Whitney U, Chi-Square tests, correlation and regression analysis, and confirmatory factor analysis. According to the findings, the scores of Science High School students in affectivity and total anxiety, and Anatolian High School students in delusional dimension are higher Compared to male students, female students participating in the study; students with two siblings, students with less/more siblings; students who evaluated their school success as "low" had higher anxiety levels than students who evaluated their school success as "medium"/"high." In anxiety and its sub-dimensions, there was a weak negative correlation with the variables of gender, number of siblings, and number of children. In contrast, a weak positive correlation was found with the success level variable.

Keywords: Exam Anxiety, Affectivity, Delusion, Type of School, Academic Achievement, Socio-Demographic Characteristics.

JEL Classification: I12, I18, I20, I29

¹ Doç. Dr., KTÜ-Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, ayturan@ktu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6116-6467

² Araş. Gör., KTÜ-Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, ulkuunsal@ktu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8363-1806

³ YL Öğrencisi, Çankırı Üniversitesi, Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, a.kadir_koca@outlook.com, ORCID: 0000-0002-4106-5332

1. Giriş

Eğitim, modern dünyanın önemli unsurlarından biridir ve önemi her geçen gün artmaktadır. Bununla birlikte ülkemizde gençlerin bir sınıftan diğer sınıfa geçerken ya da bir okuldan başka bir okula geçerken karar verme aşamasındaki bir etken de sınav sonuçlarıdır.

Ülkemizde okullar arası geçişlerde kullanılan sınavlar merkezi olarak yapılmaktadır. Bu sınav süreçlerinde öğrenciler stresli, kaygılı, yıpratıcı ve oldukça yoğun bir dönem yaşamaktadırlar. Öğrencilerin, meslek statülerini, gelir ve refah düzeylerini belirleyici olan (Spinath, 2012) ve gelecekleri için karar niteliğinde olan sınavlara hazırlandıkları bu dönemde başarılarını etkileyen birçok sorun bulunmaktadır. Özellikle üniversiteye hazırlanan öğrenciler için en temel sorunlardan biri de sınav kaygısıdır. Bu dönemde duyulan kaygının bireyin psiko-sosyal gelişimini (Koca ve Dadandı, 2019) ve yaşam doyumlarını (Steinmayr ve ark., 2016) olumsuz etkilediği görülmektedir.

Gençlerin gelecekleri ile ilgili kararları alacakları bir dönemde karşılaştıkları kaygı ya da sınav kaygısı nedir, nasıl tanımlanmıştır? Kaygı, ergenlik döneminde sıklıkla ortaya çıkan ve bireyin bazı dönemlerde yaşadığı evrensel bir duygu ve deneyimdir. Ergenin davranış ve hareketlerine yansarak normal yaşamını etkileyen ve tedirginlik hissetmesine neden olan bir duygudur (Hill vd., 1966). Eğitim alanında yapılan çalışmalarda sıklıkla yer alan kaygı, ergenlerde en çok sınav dönemlerinde yaşanmaktadır (Baltaş, 2002). Sınav kaygısı, bireyin sınav sırasında akademik başarısını ve performansını olumsuz olarak etkileyen bir duygu ve bireyin potansiyelini tam olarak ortaya koymasını engelleyen bir sorundur (Çapulcuoğlu ve Gündüz, 2013).

Eğitimin her alanında bireyin karşısına çıkacak olan sınav ve sınav kaygısının ne olduğu, hangi değişkenlerle ilişkili olduğu, sınav kaygısıyla başa çıkma yollarının neler olabileceği her zaman güncel kalacak olan bir konudur. Özellikle sınav kaygısını kontrol etmeye ve önlemeye yardımcı olabilecek araştırmalar bireyin akademik başarısını arttırmasını, derslerine, okuluna ve hayata daha olumlu bakabilmelerini sağlayabilecektir (Demirci ve Erden, 2016).

Bireyin sınavı istenilen düzeyde yapamayacağını ve başarılı olmayacağını düşünmesi sonucunda ortaya çıkan sınav kaygısı, bireyde öfke, kalp atışlarının hızlanması, terleme, yüzde kızarma, mide bulantısı gibi fizyolojik tepkiler ortaya çıkmasına neden olur (Altun ve ark., 2018). Sınav kaygısının duyuşsallık ve kuruntu olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Duyuşsallık boyutu bireyin sınav esnasında kızarması, sararması, kalp atışının hızlanması, midesinin bulanması gibi fizyolojik sorunları kapsarken, kuruntu boyutu bireyin sınav performansı hakkında zihinsel ifadeleri kapsamaktadır (Köse vd., 2018).

Yapılan çalışmalarla sınav kaygısının bireyin performansını olumsuz etkilediği ortaya konulmuştur (McDonald, 2001; Rana ve Mahmood, 2010). Yüksek sınav kaygısına sahip bireylerin akademik başarısının düştüğü görülmüştür (Tugan, 2015). Akademik başarıyı olumsuz yönde etkileyen sınav kaygısının cinsiyet, kardeş sayısı, anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba tutumu, sosyo-demografik düzey, yaş ve okuldaki başarı algısı değişkenleri ile ilişkili olduğu görülmüştür (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2003; Genç, 2013; Kaya ve Savrun, 2015; Güler ve Çakır, 2013). Bashir ve ark. tarafından 2019 yılında yapılan bir çalışmada bulunan sonuçlara göre; erkek olma, anne eğitim seviyesi, önceki sınav deneyimleri ve akademik başarı değerlendirmeleri sınav kaygısını etkileyen değişkenler olarak bulunmuştur (Bashir ve ark, 2019). 2018 yılında Koca ve Dadandı'nın yaptığı bir araştırma sonucunda, öğrencilerin sınav kaygıları ile akademik başarıları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Koca ve Dadandı, 2018).

Bu çalışma, Trabzon ili Ortahisar ilçesinde bulunan Gazi Anadolu Lisesi, Trabzon Merkez Fen Lisesi, Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Mahmut Celaleddin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi son sınıf öğrencilerinin sınav kaygı düzeylerinin okul türü, başarı düzeyi ve sosyo-demografik faktörler açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları ve alt boyutlarına (duyuşsallık ve kuruntu) ilişkin puanları hangi düzeydedir?
2. Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları ve alt boyutlarına (duyuşsallık ve kuruntu) ilişkin puanları okul türüne göre farklılık göstermekte midir?
3. Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları ve alt boyutlarına (duyuşsallık ve kuruntu) ilişkin puanları akademik başarı durumuna göre farklılık göstermekte midir?
4. Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygıları ve alt boyutlarına (duyuşsallık ve kuruntu) ilişkin puanları sosyo-demografik özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

2. Veri Seti ve Yöntem

Bu çalışma lise son sınıf öğrencilerinin okul türü, akademik başarı düzeyi ve sosyo-demografik özelliklerine bağlı olarak sınav kaygı düzeylerini belirlemeyi amaçlayan tanımlayıcı nitelikte bir araştırmadır.

Araştırmanın evreni, Trabzon ili Ortahisar ilçesinde 2018/2019 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören lise son sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma örneklemini ise Ortahisar ilçe merkezinde bulunan liseler arasından okul türü baz alınarak 2018-2019 LGS taban puanı en yüksek olan sırasıyla Trabzon Merkez Fen Lisesi, Mahmut Celaleddin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ile sınavsız öğrenci alan Gazi Anadolu Lisesi 12. sınıfta eğitim-öğretim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma, gönüllü olarak katılım sağlayan, Türkçe okur yazarlığı olan, görsel, işitsel, duyuşsal, algısal hastalığı olmayan ve araştırmanın yapıldığı tarihlerde izinli veya devamsız olmayan 340 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya 340 öğrenci katılmış, toplanan anketlerden 7 tanesinin eksik doldurulduğu ve sınav kaygı düzeylerini belirlemek için gerekli verilere sahip olmadığı tespit edilmiştir. Toplamda 333 öğrenciden elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada, öğrencilere ait bilgileri elde etmek amacıyla 13 maddeden oluşan “Kişisel Bilgi Formu” ve sınav kaygı tutumlarını ölçmek için 1979 yılında Spielberger tarafından geliştirilen ve 1990’da Öner tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Sınav Kaygısı Envanteri” uygulanmıştır. Kişisel bilgi formu, öğrencilerin cinsiyet, kardeş sayısı, anne-baba eğitim düzeyi ve geliri, öğrencinin özel ders alıp almadığı, başarı düzeyi gibi öğrenciyi tanımaya yönelik 13 soruyu içeren bir formdur. Sınav kaygısı envanteri toplamda 20 maddeden oluşmaktadır. Envanterin “Kuruntu” ve “Duyuşsallık” olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Kuruntu alt-boyutu için 2, 3, 4, 5, 8, 12, 17 ve 20 numaralı maddelerden elde edilen puanlar, Duyuşsallık alt-boyutu için 1, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 18 ve 19 numaralı maddelerden elde edilen puanlar kullanılmıştır. Tüm-test puanı olarak cevaplara verilen toplam puan kullanılmıştır. Kuruntu alt-boyutu puanları 8-32 arasında, duyuşsallık alt-boyutu puanları 12-48 arasında değişim gösterir. Tüm-test puanı 20-80 arasında değişim gösterir. Envanter maddeleri 4’lü likert tipinde hazırlanmıştır. Her ifade için (1) hiçbir zaman, (2) bazen, (3) sık sık ve (4) her zaman sıklıkları bulunmaktadır. Her maddenin puan ağırlığı o maddeye verilen ifade rakamı ile belirlenir. 1 en düşük kaygıyı, 4 en yüksek kaygıyı ifade eder. Sınav kaygısı envanterinin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Öner tarafından yapılmıştır. Güvenirlik için kullanılan Kuder-Richardson 20 (KR20) puanı ile her bir maddeye ait iç tutarlık hesaplanmış ve en yüksek KR20 puanı 0,89; en düşük KR20 puanı 0,73 olarak bulunmuştur. Geçerlik için faktör analizi yapılmış ve alt ölçekler ile tümünden alınan puanlar arasındaki korelasyonlar 0,45 ile 0,60 arasında değiştiği görülmüştür (Öner, 1990).

Veri toplama çalışmalarına başlamadan önce okulların yöneticileriyle görüşülmüş ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık öğretmenlerinin yönlendirmeleriyle beraber hangi sınıflarda hangi tarihlerde anket uygulanacağı belirlenmiştir. Veri toplama işlemi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık öğretmenlerinin danışmanlığında araştırmacı (üçüncü yazar) tarafından belirlenen tarihlerde öğrencilere gerekli açıklamalar yapılarak gönüllü olan öğrencilerin katılımıyla Mart-

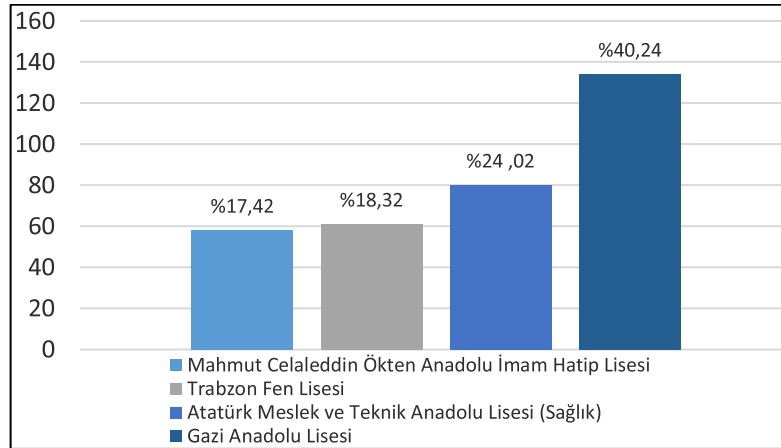
Mayıs 2019 tarih aralığında gerçekleştirilmiştir. Gerekli açıklamaların yapılıp, ölçeklerin uygulanması her sınıf için ortalama 30-40 dakika sürmüştür.

Veri analizleri “IBM SPSS Statistics 23” isimli program kullanılarak yapılmıştır. Öğrencilerin okullarının ve sosyo-demografik bilgilerinin frekanslarına bakarak dağılımları incelenmiştir (Grafik1, Tablo1). Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği araştırılmış ve normallik varsayımlarını sağlamadıkları ($p < 0,05$) görülmüştür. Gruplar arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla, iki bağımsız değişken için karşılaştırma yaparken Mann-Whitney U testi, ikiden fazla bağımsız değişkenleri karşılaştırmak için Ki-kare testi uygulanmıştır. Değişkenler arasında belirlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu görmek için değişkenlerin ortalamalarını dikkate alarak farklılığı hesaplayan Dunn post-hoc testi uygulanmıştır. Sonuçlar %95’lik güven aralığında, anlamlılık $\alpha < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir. Ayrıca değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır. Bu testlerin kullanılmasının ön koşulu olan verilerin normal dağılım göstermesi bağlamında basıklık ve çarpıklık katsayılarının +1,5 ile -1,5 aralığında yer aldığı saptanmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu sebeple değişkenlerin dönüştürülmesine gerek kalmadığı görülmüştür. Duyuşsallık alt boyutuna ait çarpıklık ve basıklık değerleri 0,368 ile -0,587 arasında, kuruntu alt boyutuna ait çarpıklık ve basıklık değerleri 0,754 ile -0,389 arasında ve toplam kaygı puanına ait çarpıklık ve basıklık değerleri 0,457 ile -0,389 arasında bulunmuştur.

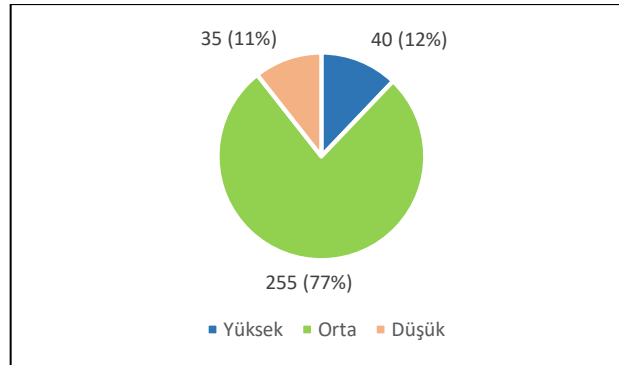
3. Bulgular

Araştırma 333 gönüllü öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Lise son sınıfta öğrenim gören bu öğrencilerin %40,24’ü ($n=134$) Gazi Anadolu Lisesi öğrencisi, %24,02’si ($n=80$) Atatürk Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi (Sağlık) öğrencisi, %18,32’si ($n=61$) Trabzon Merkez Fen Lisesi öğrencisi ve %17,42’si ($n=58$) Mahmut Celaledin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencisidir (Grafik 1).

Grafik 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımları

Grafik 2: Öğrencilerin Akademik Başarı Düzeylerinin Dağılımı (n=330)

Öğrenciler kendi akademik başarılarını değerlendirmiş ve %76,6'sı (n=255) orta seviyede başarılı, %12'si (n=40) yüksek seviyede başarılı ve %10,5'i (n=35) düşük seviyede başarılı olduğunu belirtmiştir (Grafik 2).

Tablo 1: Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sosyo-Demografik Değişkenler	n	%	Sosyo-Demografik Değişkenler	n	%
Cinsiyet			Anne-Baba Birliktelik Durumu		
Kız	181	54.4	Birlikte	318	95.5
Erkek	152	45.6	Ayrı	6	1.8
Kardeş Sayısı			Kaçıncı Çocuk Olduğu		
Bir kardeş	104	31.2	İlk çocuk	126	37.8
İki kardeş	133	39.9	Ortanca çocuk	82	24.6
Üç kardeş	53	15.9	Son çocuk	111	33.3
Dört ve daha fazla kardeş	34	10.2	Tek çocuk	9	2.7
Kardeşi yok	9	2.7			
Yardım Alınan Kişi(ler)			Anne-Baba Aylık Geliri		
Öğretmenler	91	27.3	0-1.500 TL	25	7.5
Aile	35	10.4	1.501-3.000 TL	101	30.3
Arkadaşlar	133	39.9	3.001-5000 TL	115	34.5
Almıyor	72	21.6	5.001-10.000 TL	64	19.2
			10.000 TL ve üzeri	17	5.1
Anne Eğitim Düzeyi			Baba Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar değil	3	0.9	Okur-yazar değil	1	0.3
İlkokul	110	33.0	İlkokul	54	16.2
Ortaokul	65	19.5	Ortaokul	58	17.4
Lise	86	25.8	Lise	89	26.7
Üniversite	60	18.0	Üniversite	107	32.1
Lisansüstü	8	2.4	Lisansüstü	23	6.9
Özel Ders Alıp Almadığı			Ders Çalışmak için Özel Yeri		
Alıyor	61	18.3	Var	267	80.2
Almıyor	272	81.7	Yok	65	19.5
Okulundan Memnun mu?			Sınıfından Memnun mu?		
Memnun	221	66.4	Memnun	238	71.5
Memnun değil	111	33.3	Memnun değil	95	28.5
Ders Başarı Düzeyini Değerlendirmesi					
Yüksek			Yüksek	40	12.0
Orta			Orta	255	76.6
Düşük			Düşük	35	10.5

Çalışmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine bakıldığında çalışmaya katılan öğrencilerin %54,4'ü (n=181) kız öğrencilerden, %45,6'sı (n=152) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %39,9'unun iki kardeşi olduğu (n=133), %31,2'sinin (n=104) bir kardeşi olduğu, %15,9'unun (n=53) üç kardeşi olduğu, %10,2'sinin (n=34) dört ve daha fazla kardeşi

olduğu, %2,7'sinin ise (n=9) tek çocuk olduğu elde edilen bulgulardandır. Çalışmaya katılan öğrencilerin %37,8'inin (n=126) ilk çocuk olduğu %33,3'ünün (n=111) son çocuk olduğu görülmektedir. Ebeveyn eğitim düzeylerinde çoğunluğun (%33, n=110) annesinin ilköğretim mezunu, babasının ise (%32,1, n=107) üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin yalnızca %1,8'inin (n=6) anne-babası ayrı yaşamakta ve %5,1'inin (n=17) ebeveyn aylık gelirleri 10.000 TL ve üzerinde olarak bildirilmiştir. Öğrencilerin %81,7'sinin (n=72) özel ders almadığı halde okul ve sınıf memnuniyet düzeyleri oldukça yüksektir ve sırasıyla %66,4 (n=221) – %71,5 (n=238) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin %80,2'sinin (n=267) ders çalışmak için özel bir yeri olduğu gözlenmiştir. Öğrencilerin derslerle yaşadıkları sıkıntılarda en çok arkadaşlarından (%39,9, n=133) yardım aldıkları, onu takiben öğretmenlerinden yardım aldıkları (%27,3, n=91) ve %21,6'sının (n=72) herhangi bir yardım almadığı bulunmuştur.

Araştırmadan elde edilen veriler ışığında Sınav Kaygısı Envanter ölçeğini test etmek amacıyla birinci düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda model uyum değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olmadığı görülmüştür. Bu durumda modifikasyon indekslerinde iyileştirme yoluna gidilmelidir (Mustafa vd., 2020). İyileştirme yapılırken uyumu azaltan değişkenler belirlenmiş ve duyuşsal alt boyutunda yer alan 1. ifadenin açıklayıcılığı az olduğu için modelden çıkarılmasına karar verilmiştir. Elde edilen yeni model için DFA yapılmış ve elde edilen sonuçların kabul edilebilir uyum iyiliği değerleri arasında olduğu görülmüştür ($\chi^2 = 529,82$; $sd = 151$; $\chi^2/sd = 3,509$; CFI= 0,900; RMSEA= 0,087; RMR= 0,039).

Öğrencilerin uygulanan “Sınav Kaygısı Envanter”i sonucunda aldıkları puanların dağılımları Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’ye bakıldığında öğrencilerin duyuşsal puanlarının kuruntu puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Duyuşsal boyut öğrencinin sınav esnasında yaşadığı kızarma, mide bulantısı, kalp atışında hızlanma gibi fizyolojik sorunları kapsadığından dolayı, bu sonuçlardan yola çıkarak öğrencilerin sınav esnasında fizyolojik sıkıntıları daha çok yaşadıkları yorumu yapılabilir.

Tablo 2: Öğrencilerin Sınav Kaygı Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Puan Türü	n	Min	Max	$\bar{X}$	S.S.
Duyuşsal Puanı	333	12	45	26.42	7.56
Kuruntu Puanı	333	8	32	15.33	5.17
Sınav Kaygı (Toplam) Puanı	333	20	77	41.75	12.16

Öğrencilerin sınav kaygıları ve alt boyutları ile değişkenler arasındaki ilişkileri görmek için korelasyon analizi yapılmıştır (Tablo 3). Tablo 3’te verilen korelasyon katsayılarına göre öğrencilerin duyuşsal puanları ile cinsiyet ve kardeş sayısı değişkenleri arasında negatif yönde zayıf bir ilişki vardır ($r = -0,232$; $r = -0,147$). Kuruntu puanları ile cinsiyet ve kaçınıcı çocuk olduğu değişkenleri arasında negatif yönde zayıf ilişki bulunurken ($r = -0,186$; $r = -0,115$), başarı düzeyi değişkeni ile pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunmuştur ($r = 0,146$). Kaygı toplam puanları ile cinsiyet, kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk olduğu değişkenleri arasında negatif yönde zayıf bir ilişki bulunmuştur ($r = -0,224$; $r = -0,125$, $r = -0,111$).

Tablo 3. Öğrencilerin Sınav Kaygı ve Alt Boyutlarına (Duyuşsal ve Kuruntu) Ait Puanları ile Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

Değişkenler	Duyuşsal		Kuruntu		Kaygı (Toplam)	
	r	p	r	p	r	p
Cinsiyet	-0,232	0,000	-0,186	0,001	-0,224	0,000
Kardeş Sayısı	-0,147	0,007	-0,079	0,148	-0,125	0,022
Kaçınıcı Çocuk Olduğu	-0,100	0,070	-0,115	0,038	-0,111	0,044
Başarı Düzeyi	0,073	0,188	0,146	0,008	0,107	0,051

Tablo 4’te bağımlı değişken olarak belirlenen toplam kaygı, duyuşsal ve kuruntu alt boyut düzeyleri ile cinsiyet, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu ve başarı düzeyi bağımsız değişkenleri

arasında kurulan regresyon modellerinin sonuçları verilmiştir. Kurulan modellerin anlamlı ($p < 0,05$) olduğu bulunmuştur.

Kurulan modellerin genel anlamlılığı için F değerleri duyuşsallık alt boyutu, kuruntu alt boyutu ve toplam kaygı puanı için sırasıyla 7,989; 8,338 ve 8,462'dir. Duyuşsallık alt boyutu için cinsiyet ve kardeş sayısı değişkenlerinin modeli açıklamada istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmekte ve modelin %0,9'unu açıklamaktadır. Kuruntu alt boyutu için cinsiyet, kaçınıcı çocuk olduğu ve kendi başarısını değerlendirme düzeyi değişkenleri modeli açıklamada istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmekte ve modelin %0,7'sini açıklamaktadır. Toplam kaygı puanını açıklamada ise cinsiyet, kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk olduğu değişkenlerinin modeli açıklamada istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmekte ve modelin %0,07'sini açıklamaktadır.

Tablo 4: Öğrencilerin Sınav Kaygı ve Alt Boyutlarına (Duyuşsallık ve Kuruntu) Ait Regresyon Modeli Analizi

Duyuşsallık							
Değişkenler	Sabit	B	t	p	Model F	Model p	Model R ²
Cinsiyet	32,071	-0,3564	-4,427	0,000	7,989	0,000	0,091
Kardeş Sayısı		-1,104	-2,782	0,006			
Kuruntu							
Değişkenler	Sabit	B	t	p	Model F	Model p	Model R ²
Cinsiyet		-1,870	-3,404	0,001			
Kaçınıcı Çocuk Olduğu	15,893	-0,677	-2,253	0,025	8,338	0,000	0,072
Başarı Düzeyi		1,761	3,067	0,02			
Kaygı Toplam Puanı							
Değişkenler	Sabit	B	t	p	Model F	Model p	Model R ²
Cinsiyet	54,040	-5,356	-4,151	0,000	8,462	0,000	0,073
Kardeş Sayısı		-1,436	-2,249	0,025			
Kaçınıcı Çocuk Olduğu		-0,795	-1,079	0,281			

Lise son sınıf öğrencilerinin okul türüne göre duyuşsallık, kuruntu ve sınav kaygı (toplam) puanları arasındaki fark Ki-Kare testi ile incelenmiştir ve sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerin Okul Türüne Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Ki-Kare Testi Sonuçları

Puan Türü	Okul Türü	n	$\bar{X} \pm SS$	Ki-Kare	p
Duyuşsallık Puanı	Mahmut Celaleddin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi	58	24.34±6.39	8.10	0.044
	Trabzon Merkez Fen Lisesi	61	28.13±8.49		
	Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Sağlık)	80	25.95±7.76		
	Gazi Anadolu Lisesi	134	26.81±7.31		
Kuruntu Puanı	Mahmut Celaleddin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi	58	13.88±4.50	5.92	0.116
	Trabzon Merkez Fen Lisesi	61	15.52±5.02		
	Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Sağlık)	80	15.45±5.37		
	Gazi Anadolu Lisesi	134	15.80±5.33		
Sınav Kaygı (Toplam) Puanı	Mahmut Celaleddin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi	58	38.22±10.33	7.27	0.064
	Trabzon Merkez Fen Lisesi	61	43.66±12.84		
	Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Sağlık)	80	41.40±12.61		
	Gazi Anadolu Lisesi	134	42.62±12.10		

Okul türü açısından öğrencilerin sınav kaygı durumlarına bakıldığında duyusallık (28.13 ± 8.49) ve toplam kaygı (43.66 ± 12.84) boyutlarında Trabzon Fen Lisesi öğrencilerinin, kuruntu (15.80 ± 5.33) boyutunda ise Gazi Anadolu Lisesi öğrencilerinin puanları daha yüksek çıkmıştır. Okul türlerinin sınav kaygı puanları ile karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık duyusallık boyutunda bulunmuştur. Yapılan Dunn post-hoc testine göre Trabzon Fen Lisesi öğrencileri ile Mahmut Celalettin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencileri arasında duyusallık puanları bakımından anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0.032$).

Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarını değerlendirme kategorilerine göre duyusallık, kuruntu ve sınav kaygı (toplam) puanları arasındaki fark Ki-Kare testi ile incelenmiştir (Tablo 6).

Tablo 6: Öğrencilerin Başarı Düzeylerini Değerlendirmelerine Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Ki-Kare Testi Sonuçları

Puan Türü	Başarı Değerlendirme	n	$\bar{X} \pm SS$	Min – Max	Ki-Kare (χ^2)	p
Duyusallık Puanı	Yüksek	40	24.52 ± 7.99	13 – 44	3.399	0.183
	Orta	255	26.73 ± 7.36	12 – 44		
	Düşük	35	26.71 ± 8.42	14 – 45		
Kuruntu Puanı	Yüksek	40	13.75 ± 4.82	8 – 30	6.892	0.032
	Orta	255	15.40 ± 5.03	8 – 31		
	Düşük	35	16.91 ± 6.15	8 – 32		
Kaygı (Toplam) Puanı	Yüksek	40	38.27 ± 12.34	21 – 74	4.741	0.093
	Orta	255	42.14 ± 11.79	20 – 74		
	Düşük	35	43.63 ± 14.09	22 – 77		

Öğrencilerin kendi başarı düzeylerini değerlendirme sonuçlarına bakıldığında sadece kuruntu puanları arasında anlamlı farklılık görülmektedir. Görünen anlamlı farklılık başarı düzeylerini “Yüksek” ve “Düşük” olarak değerlendiren öğrenciler arasındadır ($p=0,010$). Başarı düzeyini “Düşük” olarak değerlendiren öğrencilerin kuruntu puanları daha yüksektir ($\bar{X}=16.91$). Yani, kendilerini “Düşük” seviyede başarılı olarak değerlendiren öğrenciler içsel olarak sınavları başaramayacaklarını benimsemişlerdir.

Lise son sınıf öğrencilerinin sosyo demografik özelliklerinden sadece cinsiyet ve kardeş sayısı değişkenlerine göre sınav kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin cinsiyetine bağlı olarak duyusallık, kuruntu ve sınav kaygı (toplam) puanları arasındaki farklılık Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir (Tablo 7).

Tablo 7: Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

Puan Türü	Cinsiyet	n	$\bar{X} \pm SS$	Min – Max	Mann-Whitney U	p
Duyusallık Puanı	Kız	181	28.02 ± 7.74	13 – 45	10221.50	0.000
	Erkek	152	24.51 ± 6.90	12 – 43		
Kuruntu Puanı	Kız	181	16.21 ± 5.26	8 – 32	10746.00	0.001
	Erkek	152	14.28 ± 4.88	8 – 30		
Kaygı (Toplam) Puanı	Kız	181	44.24 ± 12.36	23 – 77	10332.50	0.000
	Erkek	152	38.79 ± 11.26	20 – 73		

Tablo 7’de bakıldığında öğrencilerin cinsiyetlerine göre sınav kaygı puanları arasında anlamlı fark görülmektedir ($p<0.05$). Puan ortalamaları göz önüne alındığında kız öğrencilerin (44.24 ± 12.36) erkek öğrencilere (38.79 ± 11.26) göre sınav kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin kardeş sayılarına bağlı olarak duyusallık, kuruntu ve sınav kaygı (toplam) puanları arasındaki fark Ki-Kare testi ile incelenmiştir (Tablo 8). Tablo 8’e bakıldığında duyusallık, kuruntu ve toplam sınav kaygı puanlarında en yüksek ortalamalar ($\bar{X}=27.92, \bar{X}=16.43, \bar{X}=44.35$) 2

kardeşe sahip olan öğrencilere aittir. Duyuşsalılık kaygı düzeyi en az olan öğrenciler $\bar{X}=23.06$ ortalama ile 4 ve daha fazla kardeşe sahip olan öğrencilerdir. Kuruntu kaygı düzeyi en az olan öğrenciler $\bar{X}=13.44$ ortalama ile kardeşi olmayan öğrencilerken toplam kaygı düzeyi en az olan öğrenciler $\bar{X}=37.47$ ortalama ile 4 ve daha fazla kardeşe sahip olan öğrencilerdir. Duyuşsalılık puanları arasında görünen anlamlı farklılık 4 ve daha fazla kardeşe sahip öğrenciler ile 2 kardeşe sahip öğrenciler arasındadır ($p=0,001$). Kuruntu puanları arasında görünen anlamlı farklılık 3 kardeşe sahip öğrenciler ile 2 kardeşe sahip öğrenciler arasındadır ($p=0,005$). Toplam kaygı puanları arasında görünen anlamlı farklılık 4 ve daha fazla kardeşe sahip öğrenciler ile 2 kardeşe sahip öğrenciler arasındadır ($p=0,005$). Bu sonuçlar ışığında 2 kardeşe sahip olan öğrencilerin kaygı düzeylerinin daha az ya da daha çok kardeşe sahip olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 8: Öğrencilerin Kardeş Sayılarına Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Ki-Kare Testi Sonuçları

Puan Türü	Kendi Hariç Kardeş Sayısı	n	$\bar{X} \pm SS$	Min – Max	Ki-Kare (χ^2)	p
Duyuşsalılık Puanı	1	104	26.60 $\pm$ 7.68	14 – 45	14.295	0.006
	2	133	27.92 $\pm$ 7.73	14 – 45		
	3	53	27.75 $\pm$ 6.96	13 – 42		
	4 ve daha fazla	34	23.06 $\pm$ 6.31	13 – 36		
	Yok	9	24.44 $\pm$ 6.31	12 – 35		
Kuruntu Puanı	1	104	15.01 $\pm$ 4.59	8 – 27	10.604	0.031
	2	133	16.43 $\pm$ 5.68	8 – 32		
	3	53	14.13 $\pm$ 4.93	8 – 31		
	4 ve daha fazla	34	14.41 $\pm$ 4.73	8 – 28		
	Yok	9	13.44 $\pm$ 4.13	8 – 20		
Kaygı (Toplam) Puanı	1	104	41.61 $\pm$ 11.68	22 – 71	13.174	0.010
	2	133	44.35 $\pm$ 12.91	23 – 77		
	3	53	38.89 $\pm$ 11.30	21 – 69		
	4 ve daha fazla	34	37.47 $\pm$ 10.36	22 – 64		
	Yok	9	37.89 $\pm$ 9.79	20 – 53		

Sosyo-demografik değişkenlerden anne-baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi, ebeveyn birliktelik durumu, kaçınıcı çocuk olduğu, okul ve sınıfından memnuniyet durumu, ders çalışmak için kendine ait bir alana sahip olma durumu, özel ders alma durumu ve derslerde yardım alınan kişi değişkenlerine göre lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir.

4. Sonuç

Öğrencilerin sınav kaygısı eğitim sürecinde yaşadıkları olumsuz bir duygudur. Bu duygu, öğrencilerin başarılarını olumsuz olarak etkilemektedir. Bu çalışmada öğrencilerin sınav kaygıları ile okul türü, akademik başarı düzeyi ve sosyo demografik değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Araştırmaya katılan 333 öğrencinin eğitim gördüğü okul türü açısından sınav kaygı envanteri puanlarına bakıldığında, fen lisesi ve anadolu lisesi öğrencilerinin diğer okul türünde eğitim gören öğrencilere göre daha kaygılı olduğu görülmüştür.

Çalışmaya katılan lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygı puanı ile duyuşsalılık ve kuruntu alt boyutlarından aldıkları puanlar cinsiyete göre incelendiğinde, kız öğrencilerin kaygı düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bulgular Brown (2002), Cassidy ve Johnson (2002), Kapıkıran (2002), Chapell (2005) ve Yıldız (2007) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarını desteklemektedir.

Kardeş sayısının fazlalığının, öğrencinin ev ortamında uyaranlarının artmasına ve dikkatinin dağılmasına neden olması beklenir. Ancak çalışmaya katılan öğrencilerin kardeş sayılarına bağlı

olarak sınav kaygı düzeyleri incelendiğinde, 4 ve daha fazla kardeşe sahip öğrencilerin toplam kaygı düzeylerinin en düşük olduğu bulunmuştur.

Araştırmada, öğrencilerin kendi başarı düzeylerini değerlendirmeleri istenmiş ve sonuç olarak başarı düzeyini düşük olarak değerlendiren öğrencilerin kaygı puanlarının da yüksek olduğu görülmüştür. Softa ve ark.ları tarafından yapılan çalışmada okul başarısı yüksek ve düşük olarak değerlendirilen öğrencilerin kaygı düzeyleri de düşükken, orta başarıda olan öğrencilerin kaygı düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bulgularımız bu çalışma ile benzerlik göstermemektedir (Softa ve ark., 2014).

Anne-baba eğitim düzeylerinin öğrencinin sınav kaygısına herhangi bir etkisi olmadığı bulunan sonuçlar içindedir. 2006'da Alyaprak tarafından yapılan çalışmada da anne eğitim düzeyi için benzer bir sonuç elde edilmiştir. Ancak baba eğitim düzeyi ile sınav kaygısı arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür (Alyaprak, 2006).

Anne-babanın birliktelik durumu ile sınav kaygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Öztürk tarafından yapılan araştırmada anne-babası birlikte ve ayrı olan çocukların kaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu sonuç bu çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermemektedir (Öztürk, 2006).

Ailenin gelir durumunun öğrencinin sınav kaygısı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bir başka sonuçtur. Fakat yapılan çalışmalarda özellikle düşük gelirli ailelerin çocuklarının göreceli olarak yüksek gelirli aile çocuklarına göre sınav kaygılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Kayapınar, 2006).

Öğrencilerin kaçınıcı çocuk olduklarına göre sınav kaygı düzeylerinde anlamlı fark olmamakla birlikte, ilk çocukların duyuşsal, kuruntu ve kaygı puanları daha yüksek bulunmuştur. Yapılan diğer çalışmalarda benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir (Gençdoğan, 2003).

Özel ders-alıp almama durumlarına göre kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark görülmemiştir. Ancak sonuçlara bakıldığında özel ders alan öğrencilerin kaygı puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara dayanarak özel ders alan öğrencilerde daha yüksek sınav başarısı beklentisinin sınav kaygısını arttırdığı çıkarımı yapılabilir. Yapılan çalışmalarda özel ders alıp almamanın kaygı düzeyine etkisi için benzer sonuçlar elde edilmiştir (Erten, 2020).

Kendilerine ait ders çalışma yerlerinin olup olmaması durumu ile kaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamakla beraber ders çalışma yerleri olan öğrencilerin kaygı düzey puanının daha yüksek olduğu görülmektedir. Buradan, kendine ait çalışma yeri olan öğrencilerden daha fazla sınav başarısı beklendiği çıkarımı yapılabilir.

Öğrencilerin derslerde kimden yardım aldığı ile sınav kaygısı arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Ancak ailesinden yardım alan öğrencilerin duyuşsal, kuruntu ve toplam kaygı puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sınav kaygısı her yaşta ve her eğitim döneminde kişinin yaşadığı olumsuz bir duygu durumudur. Eğitim ve psikoloji alanında önemli bir yeri olan sınav kaygısının farklı coğrafi bölgelerde ve farklı eğitim seviyelerinde araştırılması bu durumu en aza indirebilmek için neler yapılabileceğine dair bilgi edinilmesini sağlayacaktır. Bu anlamda, Karadeniz Bölgesi ve Trabzon ili içinde farklı yaş ve eğitim seviyelerinde sınav kaygısının çalışılması ile daha açıklayıcı sonuçların elde edilebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2003). "Çocukların Kaygı Düzeyleri ile Annelerinin Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Eğitim ve Bilim* (28) 128, 65-71.

- Altun, Z.D., Avcı, G., Gümü, Ozupekce, S. ve Gümü, N. (2018). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) Kaygısının İncelenmesi. *Turkish Studies*, 12(33), 151-166.
- Alyaprak, İ. (2006). Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilerde Sınav Kaygısını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Baltaş A. (2002). Öğrenmede ve Sınavlarda Üstün Başarı. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Bashir, M., Albadawy, I., & Cumber, S. N. (2019). Predictors and Correlates of Examination Anxiety and Depression Among High School Students Taking the Sudanese National Board Examination in Khartoum State, Sudan: A Cross-Sectional Study. *The Pan African medical journal*, 33, 69. <https://doi.org/10.11604/pamj.2019.33.69.17516>
- Brown, M. (2002). The Effect of Test Anxiety on The Achievement Test Scores of High School Students as Measured By The Preliminary Scholastic Test. (Unpublished dissertation thesis). South Carolina State University, USA.
- Cassady, C. J. ve Johnson. E. R. (2002). Cognitive Test Anxiety and Academic Performance *Contemporary Educational Psychology*, 27, 270-295.
- Çapulcuoğlu U. ve Gündüz B. (2013). Öğrenci Tükenmişliğini Yordamada Stresle Başa çıkma, Sınav Kaygısı, Akademik Yetkinlik ve Anne-Baba Tutumları. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3, 201–218.
- Chapell M. S., Blanding Z. B. vd. (2005). Test Anxiety and Academic Performance in Undergraduate Students, *Journal of Educational Psychology*, 97(2), 268- 274.
- Demirci İ. ve Erden S. (2016). Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Dayalı Grupla Psikolojik Danışma Uygulamasının 8. Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısına Etkisi. *Journal of Educational Sciences*, January, 43, pp: 67-83.
- Erten S. B (2020). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısı ile Algılanan Stres Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ABD.
- Genç, M. (2013). İlköğretim Öğrencilerinin Sınıf ve Cinsiyete Göre Sınav Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi. *C.B.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi* 11 (1), 85-95.
- Gençdoğan B. (2003). Lise Öğrencilerinin Sınav Kaygısı ile Boyun Eğicilik Düzeyleri ve Sosyal Destek Algısı Arasındaki İlişkiler. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. Malatya.
- Güler, D. ve Çakır, G. (2013). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygısını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* (4)39, 82-94.
- Hill, K.T., ve Sarason, S.B. (1966). The Relation of Test Anxiety and Defensiveness to Test and School Performance Over the Elementary-School Years. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 31(2), 1–76.
- Kaya, M. ve Savrun, B. (2015). Ortaöğretime Geçiş Sistemi Ortak Sınavlarına Girecek Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Sınav Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki, *Yeni Symposium Psikiyatri, Nöroloji ve Davranış Bilimleri Dergisi* (53)3, 32-42.
- Kayapınar, E. (2006). Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS)'na Hazırlanan İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi (Afyonkarahisar İli Örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

- Kapıkıran, Ş. (2002). Üniversite Öğrencilerinin Sınav Kaygısının Bazı Psiko-Sosyal Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(1), 34-43.
- Koca F. ve Dadandı İ. (2019). The Mediation Roles of Test Anxiety and Academic Motivation in the Relationship between Academic Self-Efficacy and Academic Achievement. Elementary Education Online; 18(1): pp.241-252.
- Köse, S., Kurucu Yılmaz Ş. ve Göktaş S. (2018). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygı Düzeyleri ile Uyku Kalitesi Arasındaki İlişki. Journal of Psychiatric Nursing 9(2): 105-111.
- Mustafa M.Z.B., Nordin M.N.B. ve Razzaq A.R.B.A. (2020). Structural Equation Modelling Using AMOS: Confirmatory Factor Analysis for Taskload of Special Education Integration Program Teachers. Universal Journal of Educational Research 8(1):127-133.
- McDonald, A.S. (2001). The Prevalence and Effects of Test Anxiety in School Children. Educational Psychology, 21, 89-101.
- Öner, N. (1990). Sınav Kaygısı Envanteri El Kitabı. İstanbul. Yükseköğretimde Rehberliği Yayma Vakfı Yayını No:1.
- Öztürk, S. (2006). Anne-Babası Boşanmış 9–13 Yaşlarındaki Çocuklar ile Aynı Yaş Grubundaki Anne-Babası Boşanmamış Çocukların Benlik Saygısı ve Kaygı Düzeyleri İlişkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Rana, R. ve Mahmood, N. (2010). The Relationship Between Test Anxiety and Academic Achievement. Bulletin of Education and Research December, 32(2), 63- 74.
- Spielberger C. (1972). Theory and Research in Anxiety. New York, Academic Press.
- Spinath, B. (2012). Academic Achievement. In V. S. Ramachandran (Ed.), Encyclopedia of Human Behaviour (pp. 1-9). London: Academic Press.
- Steinmayr, R., Crede, J., McElvany, N. ve Wirthwein, L. (2016). Subjective Well-Being, Test Anxiety, Academic Achievement: Testing or Reciprocal Effects. Frontiers in Psychology, 6 (1994), 1-13.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics, 6th Edn. Northridge. CA: California State University. Pearson, Boston.
- Tugan, S. (2015). Lise Öğrencilerinde Sınav Kaygısı ve Akademik Başarı İlişkisi. Karaelmas Journal Of Educational Sciences, 1 (2), 98-106.
- Yıldız, H. Y. (2007). Sınav Kaygısı Ana-Baba Tutumları ve Mükemmeliyetçilik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Ekler

Ek 1: Öğrencilerin Anne-Babalarının Birliktelik Durumuna Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

Puan Türü	Anne-Baba Birliktelik	n	$\bar{X}$	SS	Mann-Whitney U	p
Duyuşsalılık Puanı	Birlikte	317	26.36	7.50	918.50	0.886
	Ayrı	6	26.67	6.38		
Kuruntu Puanı	Birlikte	317	15.30	5.07	821.50	0.567
	Ayrı	6	15.33	7.79		
Kaygı (Toplam) Puanı	Birlikte	317	41.66	11.97	919.50	0.889
	Ayrı	6	42.00	13.87		

Ek 2: Öğrencilerin Özel Ders Alma Durumuna Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

Puan Türü	Özel Ders Durumu	n	$\bar{X}$	SS	Mann-Whitney U	p
Duyuşsalılık Puanı	Alıyor	61	28.21	8.04	7083.50	0.074
	Almıyor	272	26.01	7.41		
Kuruntu Puanı	Alıyor	61	16.02	5.55	7661.50	0.349
	Almıyor	272	15.18	5.08		
Kaygı (Toplam) Puanı	Alıyor	61	44.23	12.99	7267.00	0.130
	Almıyor	272	41.19	11.92		

Ek 3: Öğrencilerin Okuldan Memnuniyet Durumuna Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

Puan Türü	Okuldan Memnuniyet Durumu	n	$\bar{X}$	SS	Mann-Whitney U	p
Duyuşsalılık Puanı	Memnun	221	26.26	7.40	11652.50	0.457
	Memnun Değil	111	26.81	7.89		
Kuruntu Puanı	Memnun	221	16.07	5.17	10846.50	0.085
	Memnun Değil	111	15.91	5.15		
Kaygı (Toplam) Puanı	Memnun	221	41.33	12.00	11273.00	0.229
	Memnun Değil	111	42.72	12.45		

Ek 4: Öğrencilerin Sınıftan Memnuniyet Durumuna Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Mann Whitney U Testi Sonuçları

Puan Türü	Sınıftan Memnuniyet Durumu	n	$\bar{X}$	SS	Mann-Whitney U	p
Duyuşsalılık Puanı	Memnun	238	26.24	7.57	10659.00	0.415
	Memnun Değil	95	26.87	7.58		
Kuruntu Puanı	Memnun	238	15.06	5.11	9963.50	0.090
	Memnun Değil	95	16.02	5.27		
Kaygı (Toplam) Puanı	Memnun	238	41.29	12.11	10309.00	0.209
	Memnun Değil	95	42.89	12.27		

Ek 5: Öğrencilerin Ders Çalışma Yeri Olma Durumuna Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Puan Türü	Ders Çalışma Yeri Olma-Olmama	n	$\bar{X}$	SS	Mann-Whitney U	P
Duyuşsalılık Puanı	Var	267	26.36	7.44	8432.00	0.723
	Yok	65	26.80	8.08		
Kuruntu Puanı	Var	267	15.22	4.85	8523.50	0.824
	Yok	65	15.86	6.33		
Kaygı (Toplam) Puanı	Var	267	41.58	11.72	8463.50	0.758
	Yok	65	42.66	13.86		

Ek 6: Anne Eğitim Durumuna Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Ki-Kare Testi Sonuçları

Puan Türü	Anne Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	Ki-Kare	p
Duyuşsalılık Puanı	Okuryazar değil	3	27.33	15.31	2.179	0.824
	İlkokul	110	25.60	6.79		
	Ortaokul	65	26.18	7.34		
	Lise	86	27.10	7.79		
	Üniversite	60	26.55	7.97		
	Lisansüstü	8	29.00	10.39		
Kuruntu Puanı	Okuryazar değil	3	17.33	12.70	0.830	0.975
	İlkokul	110	14.94	4.75		
	Ortaokul	65	15.57	5.11		
	Lise	86	15.58	5.56		
	Üniversite	60	15.15	5.03		
	Lisansüstü	8	15.50	4.63		
Kaygı (Toplam) Puanı	Okuryazar değil	3	44.67	28.01	1.547	0.908
	İlkokul	110	40.54	10.89		
	Ortaokul	65	41.75	11.91		
	Lise	86	42.69	12.84		
	Üniversite	60	41.70	12.40		
	Lisansüstü	8	44.50	14.39		

Ek 7: Baba Eğitim Durumuna Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Ki-Kare Testi Sonuçları

Puan Türü	Baba Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	Ki-Kare	p
Duyuşsalılık Puanı	Okuryazar değil	1	41.00	-	4.478	0.483
	İlkokul	54	24.87	6.92		
	Ortaokul	58	26.62	6.96		
	Lise	89	25.84	7.60		
	Üniversite	107	27.20	7.90		
	Lisansüstü	23	27.69	8.22		
Kuruntu Puanı	Okuryazar değil	1	26.00	-	3.583	0.611
	İlkokul	54	14.41	4.55		
	Ortaokul	58	15.96	5.25		
	Lise	89	15.29	5.23		
	Üniversite	107	15.42	5.47		
	Lisansüstü	23	15.39	4.40		
Kaygı (Toplam) Puanı	Okuryazar değil	1	67.00	-	4.247	0.514
	İlkokul	54	39.28	10.86		
	Ortaokul	58	42.59	11.45		
	Lise	89	41.13	12.44		
	Üniversite	107	42.63	42.78		
	Lisansüstü	23	43.09	12.04		

Ek 8: Öğrencilerin Aile Aylık Gelir Durumuna Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Ki-Kare Testi Sonuçları

Puan Türü	Anne-Baba Aylık Gelir Durumu	n	$\bar{X}$	SS	Ki-Kare	p
Duyuşsalılık Puanı	0-1.500 TL	25	24.52	8.04	1.043	0.594
	1.501-3.000 TL	101	26.72	7.64		
	3.001-5.000 TL	115	26.64	7.01		
	5.001-10.000 TL	64	26.69	8.02		
	10.000 TL üzeri	16	27.12	8.32		
Kuruntu Puanı	0-1.500 TL	25	15.28	5.54	1.897	0.387
	1.501-3.000 TL	101	15.83	5.80		
	3.001-5.000 TL	115	15.17	5.00		
	5.001-10.000 TL	64	15.33	4.60		
	10.000 TL üzeri	16	14.94	3.77		
Kaygı (Toplam) Puanı	0-1.500 TL	25	39.8	12.81	1.429	0.489
	1.501-3.000 TL	101	42.55	12.87		
	3.001-5.000 TL	115	41.82	11.51		
	5.001-10.000 TL	64	42.01	12.13		
	10.000 TL üzeri	16	42.06	11.21		

Ek 9: Öğrencilerin Kaçınıcı Çocuk Olduğuna Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Ki-Kare Testi Sonuçları

Puan Türü	Kaçınıcı Çocuk	n	$\bar{X} \pm SS$	Ki-Kare	p
Duyuşsalılık Puanı	İlk çocuk	126	27.38 $\pm$ 7.78	3.966	0.265
	Ortanca çocuk	82	25.27 $\pm$ 4.91		
	Son çocuk	111	25.81 $\pm$ 7.35		
	Tek çocuk	9	24.44 $\pm$ 6.31		
Kuruntu Puanı	İlk çocuk	126	15.93 $\pm$ 5.17	4.943	0.176
	Ortanca çocuk	82	15.12 $\pm$ 4.91		
	Son çocuk	111	14.75 $\pm$ 5.11		
	Tek çocuk	9	13.44 $\pm$ 4.13		
Kaygı (Toplam) Puanı	İlk çocuk	126	43.31 $\pm$ 12.33	4.622	0.202
	Ortanca çocuk	82	40.69 $\pm$ 11.67		
	Son çocuk	111	40.56 $\pm$ 11.86		
	Tek çocuk	9	37.89 $\pm$ 9.79		

Ek 10: Öğrencilerin Yardım Aldıkları Kişi(Lere) Göre Sınav Kaygı Düzeyleri ve Ki-Kare Testi Sonuçları

Puan Türü	Yardım Alınan Kişi	n	$\bar{X} \pm SS$	Ki-Kare	p
Duyuşsalılık Puanı	Öğretmen	91	26.44 $\pm$ 7.29	2.861	0.414
	Aile	35	27.94 $\pm$ 7.09		
	Arkadaş	133	26.04 $\pm$ 7.68		
	Yardım almıyor	72	26.49 $\pm$ 7.96		
Kuruntu Puanı	Öğretmen	91	15.16 $\pm$ 5.47	1.928	0.587
	Aile	35	16.08 $\pm$ 4.82		
	Arkadaş	133	15.09 $\pm$ 4.69		
	Yardım almıyor	72	15.68 $\pm$ 5.79		
Kaygı (Toplam) Puanı	Öğretmen	91	41.60 $\pm$ 12.33	2.522	0.471
	Aile	35	44.03 $\pm$ 11.09		
	Arkadaş	133	41.13 $\pm$ 11.88		
	Yardım almıyor	72	42.17 $\pm$ 12.98		

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF SCHOOL TYPE, ACADEMIC ACHIEVEMENT AND SOCIO-DEMOGRAPHIC FACTORS ON EXAM ANXIETY

Extended Abstract

Aim: The exam is a criterion used to evaluate success in our country as well as all over the world. For this reason, students experience test anxiety. Our aim in this study is to investigate the variables that cause exam anxiety of senior high school students in Trabzon city center. For this purpose, a study consisting of senior students from Gazi Anatolian High School, Trabzon Science High School, Atatürk Vocational and Technical Anatolian High School and Mahmut Celaledin Ökten Anatolian Imam Hatip High School was designed.

Method(s): 333 of the senior high school students who made up the population of the study voluntarily participated in the study. For student information "Personal Information Form" and measure their anxiety level developed by Spielberger in 1979 "Test Anxiety Inventory" was applied. Test anxiety inventory has two sub-dimensions: delusion and affectivity. Analyzes were made considering the total anxiety score consisting of these two sub-dimensions and their totals. Data analyzes were made with the IBM SPSS Statistics 23 program. The data were tested for normality, and it was seen that they did not have the normality assumptions ($p < 0.05$). The Mann-Whitney U test was used for two independent variables and the Chi-Square test was used for more than two independent variables. Dunn's post-hoc test was applied to see between which groups the significant differences determined between the variables were. The results were evaluated at the 95% confidence interval and the significance level of $\alpha < 0.05$. In anxiety and its sub-dimensions, there was a weak negative correlation with the variables of gender, number of siblings, and number of children. In contrast, a weak positive correlation was found with the success level variable.

Findings: The distribution of students participating in the study from Gazi Anatolian High School, Trabzon Science High School, Atatürk Vocational and Technical Anatolian High School and Mahmut Celaledin Ökten Anatolian Imam Hatip High School are 40.2%, 18.3%, 24% and 17.4%, respectively. 54.4% of the students participating in the study are girls, and 45.6% are boys. 39.9% of the students are two siblings. 76.6% of the students evaluate their course achievement as "medium". When the calculated scores are examined, it is seen that the affective mean scores (26.42) are higher than the delusional mean scores (15.33). A total of 14 hypotheses were created, but statistically significant results were obtained in only 4 of them. The first hypothesis is the effect of school type on test anxiety, and a statistically significant difference was found between the affectivity scores of science high school students and Anatolian Imam Hatip high school students. The second hypothesis is the effect of gender on test anxiety. When the results were examined, a statistically significant relationship was found between female students and male students according to each score type. The third hypothesis is whether the number of siblings influences test anxiety. A statistically significant difference was found between the affective scores of students with 4 and more siblings and students with 2 siblings, between the delusion scores of students with 3 siblings and students with 2 siblings, and between students with 4 and more siblings and students with 2 siblings in terms of total anxiety scores. The last hypothesis is whether there is a relationship between students' self-evaluation of achievement scores and their test anxiety scores. When the results were examined, a statistically significant difference was found between the scores of the students who evaluated their achievements as "high" and "low". The variables with no statistically significant difference between test anxiety and test anxiety are as follows: status of the parents, taking private lessons or not, satisfaction or dissatisfaction with school, satisfaction, or dissatisfaction with the class, whether I have a place of their own to study, parent education level, parent monthly income level, how many children they are and who helped while studying.

Conclusion: Exam anxiety is a negative emotional state experienced by a person at any age and in every education period. Investigating test anxiety, which has an important place in the field of education and psychology, in different geographical regions and different education levels will provide information on what can be done to minimize this situation. In this sense, it is thought that more explanatory results can be obtained by studying test anxiety at different age and education levels in the Black Sea Region and Trabzon province.
